

Ainevaldkond	Keel ja kirjandus
Kursuse nimetus	KIRJANDUSE PÕHILIIGID JA ŽANRID
Eelduskursused	–
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisvad tööd, õppekäigud (muuseum, teater vmt).
Õpetamise aeg	11. klassis (HLR) 2023/24. õa
Kursuse eesmärgid	• süüvida põhjalikumalt ilukirjanduse olemusse: uurida põhiliike ja žanre, anda ülevaade žanride kujunemisest ja mitmekesisusest ning neid iseloomustavatest tunnustest • laiendada, süvendada ja kinnistada oma teoreetilisi teadmisi tekstikatkendite ning tervikteoste analüüsi ja tõlgendusega • keskenduda eepika osas esmajoones romaani kujunemise ja alaliikide tutvustamisele, alates žanri sünnist ning lõpetades postmodernistliku romaaniga • pöörata tähelepanu novelližanri arengule ja mitmekesisusele; • anda ülevaade olulisematest luulevormidest • tutvustada näitekirjanduse žanre ja olulisemaid autoreid ning uurida draamateksti eripära (riigieksamitööde lugemisülesannete näitel) • Rõhk on ühe draamateose põhjalikumal käsitlusel. Võimalusel on soovitatav kursuse käigus analüüsida ka ühiselt vaadatud lavastust
Kursuse lühikirjeldus	Ilukirjanduse žanriline mitmekesisus. Raamat ja lugeja. Lugemise tähtsus. Väärtkirjanduse tunnused. Ilukirjanduse põhiliigid ja žanri mõiste. Lüüriliste, eepiliste ja dramaatiliste tekstide olemus Kirjandusvoolu, -žanri ja -teose stiil kui mõtteühtsus ja väljendusvahendite korrastatus. Romantilise ja realistliku maailmapildi ning ellusuhtumise võrdlus O. Wilde'i kunstmuinasjutu „Ööbik ja roos“ tegelaste põhjal Eepika. Romaan, novell, jutustus, miniatuur. Romaani sünni ja arengu. Eestis välja antavad romaaniauhinnad ja nende tuntumad nominendid Romantiline romaan: Jane Austini „Uhkus ja eelarvamus“ kui ajastu peegel ja maailmakirjanduse tähtne teos Realistlik romaan: Honoré de Balzac „Isa Goriot“ ja Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ (valik katkendeid) Romaani alaliigid: ajalooline, psühholoogiline, armastus-, kujunemis-, seiklus-, ulme- ja kriminaalromaan August Gailiti romaani „Toomas Nipernaadi“ võimalikke žanrimääratlusi (autobiograafia, müüt, kelmilugu, arengulugu, ühiskonnakriitika, armastusromaan, isiku- või tüübilugu või pisut igähest?) Ajalooline romaan: Mats Traat „Tants aurukatla ümber“

	Psühholoogiline romaan: Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“, Emile Zola „Therese Raquin“ või Lev Tolstoi „Anna Karenina“. Valikraamatu analüüs koduse kontrolltööna Armastusromaan: Lev Tolstoi „Anna Karenina“ Realistlik, maagilis-realistlik, modernistlik, postmodernistlik novell. Eestis välja antavad novelliauhinnad ja nende tuntumad nominendid. Tšehhovi novellide ja Jürgen Rooste novelli „Pornofilm ja pudel viina“ kattuvad motiivid Eesti modernistlik luule. Betti Alveri, Heiti Talviku jt arbujate eepika, lüürika, dramaatika, lüroepika, eepos, romaan, jutustus, novell, miniatuur, valm, poem, ballaad, ood, sonett, haiku, epigramm, tragöödia, komöödia, tragikomöödia, draama, kirjandusvool, romantism, realism, naturalism, sümbolism, maagiline realism, modernism, postmodernism luulenäidete võrdlus Ruitlase ja Contra luulega Dramaatika žanrid. W. Shakespeare'i „Hamlet“, A. Kitzbergi „Libahunt“ või J. W. von Goethe „Faust“ (I osa). Tšehhovi lühinovelli dramatiseerimine Põhimõisted:
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane • eristab õppematerjalidele toetudes kirjanduse põhiliike ja -žanre ning analüüsib teoseid liigi- ja žanritunnuste põhjal • toob näiteid romaani alaliikide, autorite ning teoste kohta • nimetab käsitletud proosa- ja draamateoste teemasid, probleeme ning ideid, analüüsib tegelasi ja nende suhteid, loob seoseid nüüdisajaga ning tsiteerib ja refereerib oma väidete kinnitamiseks teksti • nimetab luuleteksti žanri, teema ja põhimotiivid, sõnastab selle mõtte ning analüüsib keele- ja kujundikasutust • kasutab tekstianalüüsis vajalikke mõisteid ja kujundeid • on läbi lugenud ning analüüsinud neli eesti või maailmakirjanduse proosa- või draamateost
Hindamine	Koondhinde moodustavad lugemiskontrollid, suulised vastused, loovülesanded ning protsessi hindavad tööd. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse 1. sissekandes vastavate tööde arvu ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet arvestatakse kirjanduse kooliastmehinde väljapanekul.
Õppematerjalid	Õppekavale vastavad õpikud ning töövihikud
Kirjandus (soovituslik kirjandus)	Neithal, R. „Mis on mis kirjanduses. Kirjandusterminite leksikon gümnaasiumile“ Merilai, A., Saro, A., Annus, E. „Poeetika. Gümnaasiumiõpik“ Annus, E., Epner, L., Süvalepp, E. „20. sajandi I poole eesti kirjandus. Gümnaasiumi kirjandusõpik“ “XX sajandi kirjanikke“

	Koostanud Talvet, J. "Maailmakirjanduse lugemik" Kirjandusleksikonid ning terminoloogiasõnaraamatud Valikkirjandus, mille täpsustatud nimekirja koostab aineõpetaja lähtuvalt riikliku ainekava kirjanike ja kirjandusteoste loetelule Kirjandusportaalid ning internetiväljaanded Eesti kirjanike teosed veebis http://www.kirjanikekodu.kongress.ee/10toimetus/esileht_eestitekstid.php Raamatumaailm http://www.raamatumaailm.ee/ Eesti luuleportaal http://www.ut.ee/verse/ Kultuurikirjutised http://www.sirvilauad.ee/ Valik teemakohaseid digimaterjale
Kursuse väljund	Peamine väljund on kirjanduse rolli ja väärtuse mõistmine, mis aitab kaasa ühiskonna ja kultuuri sügavamale vastuvõtule. Lisaväljundid: esseekonkursid, kirjanduslikud projektid Võro keele viktoriin ja/või mälumäng "Ütski tark ei sata` taivast"